

a noblesa havien pres molta significació els Martina, de l'antic mas Martina de prop la Cobertera, en la persona de Guillem o Gem Martina, jurista notable de Barcelona". D'aquest mas ens en parla un document de 1575: "tot aquell mas Martina o la Cobertera"; arribava el mas, per la seva part de migdia, fins ben prop de l'actual carrer de les Tres Creus: "mas Martina, junt al camí de Granollers" diuen uns papers de 1558. Poc després el mas Martina canvià el seu nom.

En la documentació, a partir de mitjan segle XVII, hi ha una veritable confusió de noms pel que fa referència a aquest mas; si un document de 1657 ens diu: "el mas Colomer, abans Martina o la Cobertera", un altre de 1777 ens parla de "la partida anomenada mas Colom, abans mas Martina"; i altres vegades, amb els mateixos termenals, el trobem també anomenat mas Coloma. La major part, però, de les mencions trobades parlen del mas Colom i aquest era, probablement, el seu veritable nom.

Termenava al nord amb el camí de Sabadell a Caldes: "mas Colom, a cerc amb el camí reial de Sabadell a Caldes", diu un document de 1671; i a migdia, com ja he vist, amb el que és avui carrer de les Tres Creus; la terminació de llevant era, naturalment, la Cobertera; no he trobat cap dada de la terminació a ponent.

El creixement urbà sabadellenc anà poblant i edificant les terres de l'antic mas Martina, després Colom, i d'ell no ens en queda més que el record en la ben diversa documentació que hi fa referència.

Els sabadellencs actuals, especialment els més grans, associem sempre la Cobertera amb un edifici ben singular: l'escorxador.

El primer escorxador sabadellenc era, des de temps ben reculats, entre els actuals Passeig de Manresa i el carrer de Fortuny; a mitjan segle XIX fou traslladat al Pla de les Basses, a la cantonada nord-oest de l'encreuament dels actuals carrers de Sant Pau i Alemanya; a darreries del segle passat es feren els escorxadors a la Cobertera, on hi han estat fins fa ben poc.

Des del pla de la Cobertera, avui Plaça de Sant Salvador, es pot contemplar una bona panoràmica del riu Ripoll. Marià Burguès en deia, en "Sabadell del meu record": "La visió més poètica i reconfortadora de l'esperit dels habitants de la nostra vila era, sens dubte, la vorera que va del carrer de Quevedo, conegut com a Passeig de la Revolució, fins a la Cobertera". ●

Estampes Montserratines: L'Exili

per Manuel Forasté

Cap als finals de l'edat mitjana es va promoure una revisió de la regla de Sant Benet en el sentit que la observança fos més estricta i això portà la divisió entre els monestirs espanyols d'aquella època.

El rei Ferran II d'Aragó que, llavors, ja ho era d'Espanya, va trobar la solució del conflicte annexionant l'abadia de Montserrat al monestir de San Benito el Real, de Valladolid. Va portar monjos castellans a Catalunya i l'abadia de Montserrat passà a ésser un priorat depenent de Castella.

Això va portar malestar entre els monjos que mai no es posaven d'acord, i amb el poble senzill de Catalunya que no entenia una llengua estranya. Malgrat tot, Montserrat continuava endavant i, empentes i rodolons, s'arribava a l'any 1635.

La monarquia francesa va declarar la guerra a la casa d'Àustria i el teatre de les operacions es va desentrotllar a la nostra terra. La invasió de tropes castellanes, a voltes indisciplinades, i l'abús en les despeses que ocasionaven va provocar un enfrontament entre la població catalana i les tropes d'ocupació.

Aquest malestar va desembocar en el Corpus de Sang i amb el començament de la Guerra dels Segadors, l'any 1640.

Pau Claris, president de la Generalitat de Catalunya, va demanar ajut a França per extraditar les tropes reials de Castella i així Catalunya va passar a ésser Principat Independent sota la protecció de França.

Tot aquest estat de coses va propiciar un ressorgiment del sentit catalanista i d'aversion vers la dominació castellana.

També a Montserrat arribà la discriminació i, així, per evitar les perpètuas discussions es va decretar l'exili dels monjos castellans amb l'ordre d'expulsió de tots ells del nostre país.

Pau Claris en va donar la disposició i arribada que fou a Montserrat la varen posar en marxa tot seguit.

Era un matí de febrer de l'any 1641, boirós i fred, quan es va formar la comitiva. L'abat Espinosa, rodejat d'una cinquantena de monjos enfilava el camí de l'exili. Presidia la comitiva un estendard amb la figura de la Mare de Déu de Montserrat que els acompanyà durant tota la ruta. Els van donar diners



Església de la Mare de Déu de Montserrat, a Madrid.

pel viatge i escorta durant el seu trajecte per terres catalanes i al final els deixaren a la frontera aragonesa i d'allí que anessin allà on volguessin. El penós viatge va durar un mes i al final arribaren a Madrid on els va rebre el mateix rei Felip IV.

El motiu de l'article i el que en realitat fa commoure devoció dels monjos exiliats que, encara que foren expatriats del seu cenobi, no varen renunciar mai al seu origen montserratí i fidels a la Verge Catalana van fundar un monestir i una església en una terra llunyana. I el varen dedicar a la Verge de Montserrat.

L'estendard que portaren durant tot el camí va presidir la nova capella que avui encara perdura, en un carrer de la capital, una església i un monestir dedicats a la Mare de Déu de Montserrat: «El Montserratico».

No va servir de res l'expulsió dels monjos castellans, ja que acabada la guerra, el monestir de Montserrat tornà a dependre de Valladolid fins l'any 1811 que la Guerra del Francès va acabar amb el domini foraster i també amb l'esplendor del nostre monestir.

Solament va servir aquest exili per a expansionar la devoció a la nostra Verge que gràcies a la fidelitat dels seus monjos ara té, també, una casa a Madrid. ●